

List izhaja vsak petek

in velja za navadne naročnike s poštnino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrt leta 80 sold. — Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude kat.-pol. društva je naročnina določena v društv. pravilih. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Sobar-ju na Travniku.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravniku in sovredniku Matiji Kravanja-i v nunskih ulicah h števil. 386. Vse pošiljatve naj se frankujejo Rokopisi se ne vračajo. — Oznanja se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico. ve se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 s. že trikrat, 15 s.; za kolek vsakraj 39 s

Še enkrat Hrvaško *)

Hrvaška kraljevina je tudi v drugi dobi (od leta 1102—1527) samosvoja in neodvisna ostala. Kralj, ako je hotel od Hrvatov kaj imeti, moral je osebno v hrvaški zbor priti. Ker pa kraljem ni kazalo zavoljo vsake, še tako majhne zadeve od doma hoditi in sej hrvaškega zbora se vdeleževati, začeli so s časoma stalne namestnike na Hrvaško pošiljati. Javna pisma jih imenujejo „vojvode“ „podkralje“, časih celo „kralje“. Ti kraljevi namestniki se niso skoro nič ločili od pravih kraljev, kajti imeli so veličasten dvor, dvornega kancelarja in lastno ministerstvo.

Ogersko-hrvaški kralji so se dajali v obéh zaveznih državah posebej kronati, na Ogrskem sè Stefanovo, na Hrvaškem pa sè Zvonimirovo krono. Šele v petnajstem stoletju so se Hrvatje z Ogrji dogovorili, naj se kronanje za obe kraljevini skupaj vrši s krono sv. Štefana. Pred kronanjem so morali kralji javno priseči in pisano dati, da bodo po obstoječih postavah vladali, in neodvisnost obeh držav z vsemi postavnimi sredstvi varovali.

V notranje zadeve hrvaške se kralji niso nikdar vtikali, pa niso tudi smeli, kajti deželni zbor z banom na čelu je postavu dajal, in kraljevino vladal, kakor je mogel in znal.

Znano je, da je banska čast na Hrvaškem starejša od kraljevske. Ban je bil v resnici glavav zemlje, in je imel skoro kraljevsko oblast. On je brez kraljevega dovoljenja zbor skliceval, njegove sklepe potrjeval in kot zakon (postavo) za celo deželo veljaven razglašal. Ban je bil vrhovni sodnik in vojvoda zemlje, imel je celo oblast poseben denar, pod imenom „banski denar“, kovati. Na Ogrskem je imel ban prvo čast in mesto za nadvornim županom (palatinom), in pri kronanji je nosil zlato jabelko.

Da bi bili Hrvatje kedaj svoje ljudi v ogerski državni zbor pošiljali, o tem nam zgodovina nič ne pripoveduje, pač pa vemo, da so kralju Vladislavu II., ko je l. 1510 hrvaške velikaše v ostrogonski zbor vabil, odgovorili, naj pride sam na Hrvaško, če ima ž njimi kaj opraviti. Ogerska vlada je sicer večkrat skušala Hrvate v dosego svojih namenov zlorabiti, pa se jej niso dali na led speljati.

Leta 1526 dne 29. avgusta je ogersko-hrvaški kralj Ludovik II. v boju zoper Turke pri Muhaču s konjem vred v blatu vtonil, in ker ni imel naslednika, so Hrvatje hišo habsburško za svojo vladarico izvolili, ter l. 1527 cesarja Ferdinanda za svojega kralja proglasili. Da so Hrvatje tudi pod habsburško vlado svojo samostojnost in svobodo braniti znali, pojasni nam naslednje.

Po smrti Jožefa I. l. 1711 je prevzel vladarstvo njegov brat Karol VI. (kot ogerski in hrvaški kralj tretji tega imena.) Ker je bil edini možki potomec habsburški in sam brez možkega rodú, sklene prenesti vse krone na svojo hčer, Marijo Terezijo. Tega pa ni smel svojevoljno storiti, ker Hrvatje in Ogrji so l. 1527 le možke potomce habsburške hiše za svoje vladarje pripoznali. Hrvatje so bili prvi, ki so tej zadevi svojemu kralju prijateljsko roko ponudili. V zagrebškem zboru so namreč l. 1711 sklenili in Karolu naznanili, da smé z naprej tudi žensko koleno habsburške rodovine hrvaško zemljo po starih obstoječih zakonih vladati. Karol je proglasil

ta zakon pod imenom *pragmatična sankcija* l. 1713. Leta 1720 ga je predložil tudi drugim s habsburškim domom združenim kraljevinam. Ogerska in Česka ste ga sprejela l. 1723. Hrvatje so po tem takem sprojeli pragmatically sankcijo kakih 11 let poprej, kakor Ogrji. *Da ni bil narod hrvaški tačas neodvisen, je li mogoče, da ne bi bil ogerski zbor reklamoval svojega prava?* (Dalj prih.)

Deželni zbor goriški.

V petek, 15. nov. zvečer je imel naš zbor III. sejo; nazočih je bilo 17. posl.— Deželni glavav naznanja mnogo peticij in družih vlog, ki pridejo o svojem času na dnevni red. Med drugimi je vladin predlog mereč na preuredbo § 34 dež. postave zastran šolsk. nadzorništva. Posl. Winkler predlaga, naj se ta predlog izroči politiskemu odseku, kateri se po Dottori-evem nasvetu za 2 uda pomnoži; izvolila sta se pa še le po seji in sta dr. Abram in Winkler. — Posl. grofu Strassoldo-u se je odrekel edinoglasno odpust za 4 tedne, za kterega je prosil.— I. točka dnevnega reda: Poročilo pol. odseka o vlad. predlogu zadevajočem črtež postave zastran doneskov učiteljev za penzijsko blagajnico, kedar so prestavljeni iz družih dežel v našo. Kratki zapopadek edinega §. je ta, da, če so že popred plačali, kar jim gre plačati, ni jim treba vnovič pri nas plačevati, ako tudi una dežela z učitelji iz naše dežele prevzetimi enako ravna, kakor naša z njihovimi. Sprejela se je ta postava tudi v tretjem branji.

II. točka: Predlog dež. odbora zastran razdeljenja občinskih zemljišč (pašnikov) v Lokavcu (na Vipavskem). Ta stvar je dala povod dolgi debati, pa prav brez potrebe, kakor se nam zdi. Poročevalec je bil posl. Gorjup, ugovarjali so poslanci Pagliaruzzi, Dolijak, Dottori, Del Torre, Faganel itd.; naj večkrat Dolijak, kteremu ni bilo tisti večer prav nič po volji; še celo v slovnične poprave slov. teksta postave se je spustil! Pagliaruzzi in za njim omenjena Laha so trdili, da ni dobro, da se pašniki delé in brezplačno občinarjem v lastnino prepuščajo, češ, da posamni posestniki potem svoj delež zapravijo in da jih mora na zadnje občina rediti, itd. Pagliaruzzi je napovedal, da misli on predložiti nekaj zastran razdelovanja občinskih zemljišč; za zdaj naj bi se prestopilo čez Lokavski predlog na dnevni red; ali nasvet njegov je padel. Postava se je na zadnje z 9 proti 8 glasom sprejela brez premembe, razen nekega nebistvenega Dottori-vega dostavka k enemu §.— Kar se tiče Doljakovega slovenskega govorjenja, imeli bi opomniti to, da, kakor nas po eni strani prav veseli, da se v zboru po slovenski govori, tako težko nam dé, da se tako govori, kakor on. Naj bi se držal vsaj svojega prijetnega solkanskega dialekta, pa naravnega, kakor posl. Faganel, kateri je sploh zvest svojemu podčavenskemu narečju. Všeč nam je bilo tolmačenje Doljakovih govorov po poročevalcu Gorjupu samem. On je namreč tako delal, da, v tem ko je nasprotniku odgovarjal, tolmačil je ob enem Lahom njegove misli in besede. Vsak poročevalec — se ve da — ne more tako delati ter treba, če Lahom zgovorjajo, dolgočasnega prestavljanja po kom drugem, kar se za letos ni še zgodilo. To pa ne sme biti po nikakem, da bi govornik samemu sebi bil prestavljavec.

*) Glej list 20.—Dop.

III. predmet dn. reda: povišanje plač deželnih uradnikov se je izročil finančnemu odseku v poprejšnji pretres. (Ta reč je bila že lani v zboru, pa se je odložila za letos).

IV. predmet: odškodovanje potnih stroškov dež. zdravstvenemu svetovalcu (sedaj dr. Maurovič-u), ki hodi k sejama v Trst. Sprejeto z večino glasov.

IV. seja, 16. nov. ob 11. u. dopoldne. Izročil se je vladin predlog zastran prenarejenja nadzorstvene postave (§. 34; gl. zgoraj!) pomnoženemu polit. odseku. — Predlog zastran ustanovljenja 2 stipendijev za dijake kmetijskih učilišč je oddan odseku za peticije. — Potrdil se je račun zaloga za uboge od leta 1871 in sprejel tega istega zaloga proračun za 1873. — Dr. Lavrič je stavil interpellacijo, ali misli vlada predložiti narodnostno postavo. (V. seja je bila sinoči, ko smo „Glas“ že sklepali. Ur.)

Duhovščina na Primorskem v nevarnosti, da odmrje.

Sedanji brezbožni liberalizem, ki vlada po vseh državah, mora po svojem načelu, ako se zamore pri njem o načelih govoriti, razun, da si je vedno dosleden v zatiranju katoliške cerkve, na to prežiti, da zatre ves vpliv cerkve in duhovščine, ker dobro spoznava, da te nar bolj in edino zavirate dosegu razrušivnih, svobodnjaških namenov. Kaj mu je tedaj storiti, da pride do zaželjenega cilja? Treba je koreniko drevesu podsekati, da nagloma in popolnoma vsahne. Da bi drevo kat. duhovščine vsahnilo, skoval je, kakor drugod, tudi v Avstriji vladajoči liberalizem vojaško postavo, ki toliko mladenčem zavira, stopiti v duhovski stan; med tem, ko zamore na gimnaziji izšolani mladeneč prosto nadaljevati svoje študije na vseučilišči, čeravno je vojak, zaprte so mladenču vojaku, ki hoče duhovskega stanu se poprijeti, vrata do bogoslovja.

Vsled te postave zmanjšuje se število bogoslovcev v goriškem centralnem semenišču na leto posredinje po 15, tako da vse štiri škofije, za katere je 110 prostorov odmenjenih, nimajo letos v vseh 4 razredih več kot 65 bogoslovcev. V prvo leto jih je ustopilo 12, med katerimi ima tržaška škofija, ki potrebuje od leta do leta 12—15 novih duhovnov, enega, poreška enega, krška enega, le goriška devet, med katerimi je pa eden vojak.

Vidivši nevarnost, so prevz. škofje primorske cerkv. provincije že meseca aprila lanskega leta poslali do ministrstva pritožbo proti oni postavi, in prošnjo, jo odstraniti. Ali še zdaj čakajo odgovora.

Drugi poglavitni vzrok, zakaj se čedalje bolj zmanjšuje število bogoslovcev, je sedanja uravnava gimnazijska. Ne le da dijaki, voljni stopiti v duhovski stan po eni strani z nepotrebnim obširnem predavanjem nekaterih predmetov čas tratijo, po drugi strani pa za bogoslovške šole potrebnega pripravljavanja in zdatnejšega podučevanja v drugih predmetih pogrešajo: meri od nekaterih let sem, odkar ima po duhu sedanjih postav versko-nravno predavanje na gimnaziji postati le pristranski predmet, vse podučevanje v drugih predmetih več ali manj na to, da dijakom veselje do duhovskega stanu ogreni in spoštovanje do kat. cerkve zatre; vsled česar se tudi taki mladenči, ki so nekaj poklic in veselje do mašnega stanu v sebi občutili, od bogoslovskih šol odvrtaajo. To živo občutijo prevz. vladike primorske provincije, zato so se meseca okt. t. l. sopen obrnili do ministrstva s spomenico, v kateri žalostni stan svojih škofij razlagajo, vladi jasno nevarnost cerkvi in državi pretečo, odkrivajo, pripomočke nasvetujejo in vladi na srce polagajo, da bi za časa oči odprla in nevarnost odstranila. Spomenica je velevažna, zato jo tukaj priobčimo, temveč ker jo je vladnim krogam bližnja „Triester-Z.“ že objavila:

Spomenica

do c. kr. ministerstva, kako bi se dala odvrniti preteča nevarnost, da duhovski stan v goriški cerkveni provinciji ne pomrje.

Dokazano je dejansko, da se je od štirih let sem število bogoslovja učeče se mladine tako zmanjšalo, da žuga duhovski stan v kratkem popolnoma izmreti, če se ne poskrbi za porastek novih duhovnov. Tako je imela tržaško-koperska škofija v šolskem letu 1872 samo 27 bogoslovcev v vseh štirih tečajih; vsakoletna potreba novo - posvečencev se pa računi poprečno na 12—15, in vsled tega ima tudi omenjena škofija 50 bogoslovskih stipendij semeniškim gojencem namenjenih. V enakem žalostnem položaji so vse školije goriške cerkvene provincije; prihodnje šolsko leto žuga v tem obziru še žalostneje postati, ker se še nobeden ali pa le malozmožni prosilci za sprejetje v bogoslovsko učilišče oglašajo.

Državni vladi ne bi smelo biti vse eno, da duhov. stan malo po malem izmrje, ali pa da so duhovnije le nezadostno nameščene, ker vera mora se, v kljub temu, da duhov. časa na gmočnost meri, za naj boljšo gojiteljico ljudstva imeti; in le vera je čistemu nraštvo, pravemu domoljubju, i družbenskemumu redu stalna podlaga, in kjer ni vere v pravično božjo sodbo, tam tudi človeška pravičnost ne zadostuje, človeško družbo rešiti krivičnežev in hudodelcev. To priznavajo tudi državne oblasti same, kajti one skrbijo za nameščanje duhovnov v javnih kaznilnicah, in so bili nedavno naprošeni dotični župniki, naj bi prevzeli podučevanje jetnikov pri c. kr. okrajnih sodnijah v krščanskem nauku.

Če ne more tedaj brez verske ljudske vzgoje nikakošen javni družbinski red obstati, če je brez vere vsakošno časno blagostanje ljudi nemogoče, je neogibno, nujno potrebno, da se za obstanek verskih naprav skrbi, in kdor teži po namenu, mora tudi skrbeti, da pripravi potrebnih sredstev.

Da se posebno v avstrijskem Primorju število pripravljancev za mašništvo in dušnih skrbnikov od leta do leta zmanjšuje, to izvira nar prej iz vojne postave od 5. decembra 1868, kakor so o tem škofje goriške cerkvene provincije Nj. veličanstvu 16. aprila 1871 že preponižno poročali, katerega poročila ugoden odlok zaupno pričakujejo; ali, kar drugič še bolj ovira pridobivanje zmožnih in svojemu poklicu zvestih bogoslovcev, je pomanjkanje pripravljavnih studij za vstop v bogoslovsko učilišča.

Po obstoječi uravnavi šol sprejemajo se dijaki v bogoslovške šole še le potem, ko so z dobrim uspehom izvršili osemrazredne gimnazijske šole. Ta dolgoletni gimnazijski tečaj velja tudi za pripravljavnico za pravoslovje in zdravoslovstvo na vseučiliščih, le za realno, tehnično in vojaško izučenje se zahteva drugo pripravljavanje, ki je deloma drugačno od onega na gimnazijih. Nikakor se ne da tajiti, da si mladeneč na gimnaziji tako splošno predomiko prisvoji, da je sposoben, lotiti se vsacega daljnega učenja, kajti on si je z jezikoslovjem, z geografijo in zgodovino, z naravoslovjem, matematiko in fiziko napravil podlago, na koji sloni nadaljno, za vsak stan potrebno znanstveno učenje, in tudi si je od vere toliko prilastil, kolikor je neogibno treba k moralnemu življenju.

Vpraša se pa, je li osemrazredni gimnazijski kurs tudi neobhodno potreben, da se potem na-nj nadaljno izobraževanje v bogoslovskih vedah dá utemeljiti? ali pa, ali ne tem več obstoječi gimnazijski sistem v mladenčih poklic k bogoslovskim studijam zavira, in ga večkrat celo zatare?

O tem naj opomnimo to-le:

I. Ne da se tajiti, da se ne more ni eden mladeneč v nobenej veči do temeljitega znanstva povzdigniti, če ne zna zadosti jezikoslovja, geografije, zgodovine, naravoslovja, matematike i fizike, in za to se skrbi na gimnazijih; a kako obširne imajo te pripravljavne studije na gimnazijih biti, presodi naj se potem, koliko se jih posebno potrebuje za določeno znanstveno izobraževanje.

(Dalje prih.)

Dopisi.

Iz Kota nad Kobaridom. (Po naključni zakasnjeno.)— Zvezda nade za omiko boljših časov se je bila na temnem nebu tega ubogega našega kraja le za malo časa prikazala ter se je, kakor repata zvezda letošnjega poletja, nagloma utrudila. Učiteljska služba za Breginj je bila v drugo razpisana do 10. septembra t. l. Še le po preteklem obroku se je bil za to službo oglasil Brezniški učitelj, gospod *Janez Medija* z Gorenjskega. Njegovu prošnjo je imel krajni šolski svet Breginjski v rok; kar nenadoma prične „Sl. N.“ 29. oktobra v 125. štev. tužno novice, da so tega gospoda 26. oktobra na Žerovniškem polju mrtvega našli — Tako smo nakrat oropani upanja, dobiti že letos enega učitelja v naš Kot, in tako ostane za zdaj ta nesrečni kraj brez enega samega izobraženega človeka v egiptovski tmini nevednosti in mračnjaštva, ker so vsled trditve nekoga učitelja na Ljubljanskem učiteljskem zboru edini učitelji omikani in izobraženi ljudje na kmetih!

Ljudje pravijo, da ni nesreče brez sreče; jez pa pristavljam, da mnogokrat ni nesreče brez druge nesreče. Tako je nepričakovana nesrečna smrt tega učitelja nesreča za Kot in sosebno za Breginj, kamor se je bil namenil. Sicer menimo, da ta gospod ne bi bil ravno posebna pridobitev za Kot, ker je bil mož že okoli 60 let star, torej v dobi, v kateri so dušne in telesne moči človeške svoj vrhunec že prestopile. Vendar boljše je nekaj, ko nič. Kotarji tudi ne smejo svojih tirjatev pretirati, saj plačujejo tukajšnje občine: Breginjska, Seljska (Sedeljska) in Krejska samo malenkost kot priklado za okrajni šolski zalog, samih 1091 gold. 17½ kr. Ker nimajo Kotarji upanja, da bi že za to leto vsaj enega učitelja z letno plačo 300 gld. dobili, bomo pa drugi pot nekoliko pojasnili, kam se ta majhna svota 1091 gld. 17½ kr., katero Kotarji plačujejo, iztaka in kje se vtaplja. Za danes se samo ta zapuščeni kraj iskreno priporoča očetovski skrbi sl. c. kr. okrajnega šolskega svetovništva, da bi, kar je potrebno, storilo, da tudi v Kot majhen žarek vse oblaževalne omike v kratkem posije. *)

Iz Borjane, 9. novembra. Preteklo nedeljo smo imeli zopet veliko dežja, kateremu sta se popoldan okoli 3. ure še velik vihar in mraz pridružila. Piskalo in tulilo je, da je bilo strah in groza. Vsak si je mislil, gorje mu, kogar je na poti ulovilo. In nesreča v resnici ni počivala. Neka ženska iz tukajšnje vasi, gre tisto jutro v Bovec k ondotnemu zdravniku. Nazaj gredé je bila naj brže vrh hribov, ki ločijo Serpenico od Borjane, ko se omenjena piš vzdigne. Od vetra in dežja omamljena, zajde s prave poti ter pade v več seženov globoko strugo. Nasledek padca je bila precej velika rana sred čela, ktera jo je ob zavednost pripravila. Ker ni bilo človeške pomoči, ugasne ji ledeni mraz zadnjo iskrico življenja. Drugo jutro jej je bil sneg mrtvaški pert. Našli so jo stanoviški lovci po naključni v ponedeljek popoldne. — Zdravila je iskala, našla je smrt!

Iz Brd.— V predposlednji številki v razpravi o pravopisju krajnih imen, je „Glas“ krivičil neprizanesljive nemarnosti vsakterega, ki molče pusti kako krajno ime svoje domačije napačno pisati. Naj torej objavim jaz svojo misel o krajnem imenu, ki je ravno na oder spravljeno, o imenu

„Quisca“.

Za to po laških pisacih pokvarjeno ime imamo že obilno slovenskih oblik na izbiro. Piše se navadno zdaj: Kviško, drugi hočejo Humsko, Kumsko. Ktero teh pisav si izvolim jaz? Nobene! „Glas“-ov dopisnik postavlja bodočemu krajepiscu v glavno vodilo, naj se vsi kraji na Slovenskem pišejo prav takó, kakor naše ljudstvo govori, in slavno uredništvo mu na to ne ugovarja družega, nego da naj se „pravopisno in slovnično popravi le, kar se res popraviti dá.“ Prav! jez sem tu-

*) Okrajno šolsko svetovništvo bo težko moglo pomagati, ker nima kje vzeti toliko učiteljev, kolikor jih okraj potrebuje in bi jih obdačenci radi imeli. (V družih okrajih je tudi taka). Nar zdatniša pomoč bo, če se domači duhovnik za šolo naprosi. Boljši vspeh doseže gotovo pri šolski mladini, ko kak učitelj, ki je znabit za silo preskušnje preстал. O tem bomo govorili prihodnjič. Ur.

di tega preverjenja. Prašam pa sedaj: Kakó izgovarja domače in sosedno ljudstvo ime „Quisca“? Domači ljudje in pa sosedje proti Lahom in Kanalci je izgovarjajo „Kujsko“, — sosedje proti Gorici „Kojško“, in okoli Gorice nekteri „Konjsko“, drugi „Kújsko“. Tedaj ne „Kviško“, ne „Kumsko“, ne „Humsko“ se nič kaj ne vjema z ljudskim izgovarjanjem, toliko manj pa še, ako pomislimo, da ljudstvo ne govori: grem „na“ Kviško, Kumsko, Humsko, ampak: grem „v“ Kojško, Kujsko, Konjsko. Ako kdo reče: grem na Kviško, komaj bo vedel domači ali sosedni človek, kam je uni namenjen. In ako kedo reče: grem na Humsko, — kje je to? — mu domačin pokaže na *Hum* (Humsko), ki je vasica med Kojškim (Quisca) in Št. Ferjanom; ime „Hum“ si je ljudstvo še nepopačeno ohranilo, če tudi so mu Lahi vse njegove Humarje prestvarili v Kumar-je (Cumar je). „Quisca“ tudi res ni toliko na kviškem ali humskem; obdajajo ga namreč v polokrogu še viši kraji: sv. Križ z lastnim imenom „Tabor“, Brestje in Gonjače s Platinjskimi kraji, Bale in Š Martin, tako da glavni ta briski kraj stoji v *kotu* med temi višavami. Od tod znabiti njegovo ime. *)

Ogled.

Avstrija. *Tiroljski deželni zbor* — je sklenjen! Uni pot smo povedali, da je grof Taafe po ministerstvenem ukazu zbor povabil, naj bi izvolil poslance za državni zbor, kar je tudi koj drugi dan 13. t. m. storil. Izvolil je pa take može, kateri skor gotovo na Dunaj ne pojdejo. Po tej volitvi pride cesarski namestnik v zbornico in prebere ministerski odgovor na znano interpellacijo zastran rektorja vseučilišnega, dr. Ullmanna. Jedro tega odgovora je to, da deželnemu zboru gre pravica, soditi samo o veljavnosti tistih zbornikov, kateri so se *volili*, rektor pa da ima že kot *tak* v zboru sedeti, da zbor nima tedaj, pravice spuščati se v to, ali se ima dovoliti, da pride v zbor, ali ne; zbor da je tedaj segel čez meje svoje oblasti. Slednjič je pozval glavarja, naj sprejme Ullmannovo obljubo. Ali tu sproži posl. Dipauli nasvet, naj bi se seja sklenila. Glavar to stori in napové sejo za drugi dan. Dne 14. t. m. pa ni bilo več poslancev večininih v zbornico, zarad česar ni mogel zbor veljavno sklepati. Tako so prišli opozicijski poslanci v okom razpustu zbora, s katerim so ustavaki žugali. Ne, da bi bila tedaj vlada zbor razpustila, dal je marveč zbor vladi slovó. Da je zbor sklenjen moglo se je potlej po uradnem časniku (14./11.) razglasiti. Da je to za vlado sramotno, jasno je, kakor beli dan. Decembristi ne vedó, kako in nad kom bi se zdaj znosili, in zabavljajo ministrom, da so z vpornim zborom prerahlo ravnali.

Galeški zbor ima že pred sabo načrt *adrese*, ki jo je izdelal za to postavljeni odsek. Pred 4 leti, pravi ta črtež je sestavil zbor podlago onim pogojem, s katerimi bi bilo mogoče razvijanje dežel. blagostanja pospešiti, a vse je bilo zastonj. Prestolni govor cesarjev od 28. dec. 1871 je zopet obudil nado, da se gal. zadeva (resolucija) ugodno reši, tem bolj, ker ni ga v Čalaciji, da bi nasprotoval edinstvi in mogočnosti celotne države; žalibog je zadela stvar zopet na predsodke in težavnosti, ki žugajo izpolnitev velikodušnih namenov cesarjevih ubraniti. Dalje kaže adresa na škodo, ki nastaja za deželo po tem, da ni deželna autonomia še določena, da niso postave jasne, itd. in pa, da je vse zmiraj začasno. Vstavlja se načrt tudi direktnim volitvam, ktere bi oropale dež. zbor ene naj važniših njegovih pravic ter bi podrle podlago javnega reda. Zanaša se slednjič na pravičnost cesarjevo. Poročevalec odseka za adreso je dr. Groholski. — To bi bilo vse prav, da le bi se Poljaki navadili, biti Rutenom pravični. Tako pa slabijo same

*) Hvala lepa za pojasnilo. — Vašnega izpeljavanja pa imena *Kujsko* ali *Kojško* iz „*kot*“ nismo še sprejeli, ker nima prave znanstvene podlage, vpira se namreč pravilom, po katerih se *soglasniki menjavajo*. Bojimo se, da, kakor tisuč družih, tako tudi imena „Kujsko“ korenike tako lahko ne najdemo. Ur

sebe, ker se mnogokrat Ruteni z njih politiko vjemati ne morejo. Ta pot je bila tudi enaka: Poljaki so proti direktnim volitvam, Rusini pa so jim hoteli prekrizati addresso s tem, da so na Lasser-jev migljej z Dunaja nasvetovali — *direktne volitve!* Predložil je ta nasvet nek Kovalski; podpiralo ga je 25 poslancev; ali, ko je prišlo 16. t. m. do glasovanja, ostalo je nasvetovalcu samo 19 posl. zvestih (izmed 150 zbornikov). Pridružili so se bili Rusinom ta krat tudi uradniki in judje, katerim poslednjim gre za nemški element.

V štajarskem d. zboru (v Gradcu) je dr. Vošnjak podal interpellacijo zastran izvršenja narodne enakopravnosti na državnih gimnazijih v Mariboru in Celji in realnega gimnazija ptujskega.

V kranjskem zboru je predložil deželni predsednik črtež postave zastran realnih šol na Kranjskem. Glavar pa je naznanil, da je dr. Zarnik zgubil mandat za državni zbor, ker ni hotel iti v Beč. — Ker je vlada realk. direktorja g. Mrhal-a imenovala za uda dež. šolsk. sveta brez ozira na dotični predlog, ki jej ga je poslal dež. š. svet., misli zbor napraviti addresso na Nj. veličanstvo in se pritožiti zoper ministersko nepostavno postopanje. — Na cesaričin god (19. nov.) se je zbor presvetli gospej z „živela“-klici poklonil in sporočil jej pozdrav po telegrafu. — Za sporočanje o volitvi poslancev mesta Ljubljane (dr. Kaltenegger-ja, glavarja, in Suppan-a) se je po dr. Zarnikovem nasvetu izbral poseben odsek 5 zbornikov. — Na sv. Elizabeto je pomilostil cesar 20 jetnikov na ljublj. gradu.

Zunanje države. Rim. Znano je, da sv. Oče nočejo prejemati denarja od italijanske vlade, ktera jim ga vsako toliko vsled tako zvane poroštvne postave ponuja. Ker po ital. postavah nepotegnjeni denar čez toliko in toliko časa zapade, je zapovedano, da se dotičniku, komur gre, uradno ponudi. To je zdaj storilo ministerstvo ital. Ali kardinal Antonelli je odgovoril, da papež ne more vsote (3 $\frac{1}{4}$ mil. lir) vzeti; kajti, če bi jo prejel, priznal bi s tem tisto postavo, po kateri se mu znesek ponuja, ktera je ravno proti njemu narejena.

24. nov. bo že davno napovedani zbor vseh ital. rudedčih demokratav (hudih nasprotnikov vlade in kralja) v rimskem kolosseji. Vlada se teh gostov jako boji, pa ne ve, kako bi jih neškodljive storila. — Dne 20. t. se je začel tudi državni zbor, kterege levičniki se pripravljajo na hudo borbo zoper ministerstvo. Vname se boj brzkone o priliki, ko se bode obravnal načrt postave zastran samostanov. Konec homatijam utegne biti ta, da se parlament razpusti.

Angležki in ameriški protestantje delajo na vse kriplje v Rimu, da bi kaj ljudi „spreobrnil“; pravega vspeha ni videti razen ta, da pravo vero in nravnost spodkopavajo.

Francosko. V narodnem zboru je čital predsednik Thiers 14. nov. svoje poročilo (o stanju reči in politiki svoji). Levica mu je ploskala, akoravno je povdarjal konservativno republiko, — njej je bilo že to zadosti, da je „republiko“ sploh poudarjal — desnica pa (monarhisti) je protestovala, akoravno se ji je hotel prikupiti s povdarjanjem konservativnosti. Rekel je med drugim to-le: „Zgodbe so nam prinesle republiko; nje vzroke preiskovati, bilo bi danes nevarno in bi nič ne pomagalo; republika je; ona je postavna vlada naše dežele; kaj družega hoteti, bilo bi prekucija, in naj hujša med vsemi. Ne tratimo časa z razglašanjem republiko; pa obračajmo čas na to, da bode republika taka, kakoršne želimo in kakoršna je potrebna; držimo se imena „konservativna republika“! Ves govor Thiers-ov je, bi rekel vlačil dva meha, katerih eden je pihljaj in hladil desničarje, drugi levičarje. — Navada je, da se poročilu predsednikovemu odgovori z addresso; ali ta pot ne mara menda zborova večina za addresso. V zboru se ureja tudi vpor zoper Gambetta-ve agitacije za rudedčo republiko.

Domače novice.

(Preskušnja za dosego ljudsko-učiteljske sposobnosti) pred komisijo goriško je opravilo te dni 14 možkih in 9 ženskih. Izmed možkih jih je padla polovica, izmed ženskih dve tretjini. Spričevalo se številko II sta dobila 2, se številko III 5 kandidatov. Med preskušnjo sta se bila umaknila 2 kand. (ki nista všteta v omenj. 14). Razen enega Tržačana in enega iz Kočevja, so vsi ostali domačini in poslednji, razen enega, vsi vzrejenci tukajšnjega pripravnišča. — Ženske so dosegle dve številki III., ena številko II., ostale številko IV. Med kandidatinjami je bila 1 sestra „Previdnosti“ iz Karmina in 2 aspirantini istega reda. V pripravljavnici goriški pri čeh Uršulinaricah se je izmed vseh izšolala ena sama.

Med potrjenimi učitelji so 4 Slovenci in 3 Lahi; učiteljice vse Lahinje, ena sama Nemkinja.

(Resničen telegram iz Gorice v „Neue freie Presse“ !!) „Pri maši za cesarico (19. nov.) na tukajšnjem nemškem-gimnaziju, pela se je cesarska pesem po ravnateljevi zapovedi — po slovenski. — Kakor slišimo, je resnično le to, da se ni po slovenski nič pelo, ampak — kakor je vrsta nanesla — po italijanski, in da vodja nima nič pri tem. Kdor je pri maši in ima italijansko petje za slovensko, pa potlej tako telegrafuje — der muss einen schiefen Verstand haben.

(Čitalnica goriška) je imela 9. in 20. nov. letni občni zbor. Ker se ni bila volitev odbora 9. nov. dovršila in so se bili pozneje tudi redno izvoljeni odborniki odpovedali, bilo je treba vnovič zbor sklicati. Predsedoval je prvokrat podpredsednik prof. Erjavec; nazočih je bilo udov 39. — Predsinočnim (20/11) pa je predsedoval predsednik dr. Tonkli sam. Vdeležilo se je zboru 79 družnikov — kolikor še nikdar pred, od kar je društvo ustanovljeno; — prejšnjih let smo bili vajeni, videti po 15—25 družnikov pri občnih zborih. Vsakdo tedaj lahko sodi, da mora imeti obilno letošnje število deležnikov kake posebne vzroke, in je tudi res inelo mnogotere. — Za danas le povemo, da so izvoljeni p. n. gg: za predsednika dr. Tonkli, za denarničarja A. Jeglič; za odbornike: (v alfab. redu:) Budal Leop. (sodnijski adj.), Ant. Hribar (vadnični učitelj), Val. Klavžar (teleg. officijal), Matej Lazar (gimn. prof.), Andr. Marušič (učit. verstva na gimn.), Fr. Povše (učitelj voditelj slov. oddelka dež. kmetijske šole), Fr. Vodopivec (glavni učitelj na učiteljskem izobraževališči); namestnika: Leop. pl. Grešič (ranocelnik) in Ant. Val. Toman (glavnošolski učitelj v pokoji). Vsi izvoljeni gospodje so že po več ali manj let odborniki bili. — Merili ste se pri tej volitvi konservativna in liberalna stranka; zmogla je konservativna. Prihodnost bo, upamo, kazala, da je čitalnica v dobrih rokah.

(Baron Ceschi, c. k. namestnik,) je bil 19. t. m. v Gorici.

Razne vesti.

— Velikansk morski vihar, kakor telegrami i dopisi zadnjih dni poročajo iz Kopenhagen-a i Stralsund-a, je tamkaj divjal 12. in 13. t. m., med katerem se je čez 80 manjših ladij potopilo, morje svoje bregove prestopilo, njive, polja, celo bregove i brez števila živine v svojih valovih odneslo; neprecenljiva nesreča je tako ubožtvu vzročila med tamošnjimi prebivalci, da mislijo svoj dom zapustiti, ter preseliti se drugam.

— Potres. Na Sredipavskem je bil 4. t. m. močan potres prihajajoč od jugo-zahoda.

— G. Pirker, tako se pripoveduje „Slov. Nar.“, je o svojem nadzorovanji idrijske šole govoril samo o važnosti nemškega jezika, nemške slovnice, nemške kulture, s pomočjo katerih znanosti bodo menda idrijski slovenski rudarji lože (?) rudo kopali. Nekega učitelja je baje strašno priduševal, naj bode nemškutar in naj voli „verfassungstreu“, pa vse brez — vspeha.

— Nadškof Palermo-ski v Sicilij-i, je bil v veliki nevarnosti ustreljen biti, ko je obiskoval sososko Marineo. V okno njegove sobe so dvakrat ustrelili, k sreči pa ne ga zadeli.

Oznanilnik.

Odvetnik

Dr. Josip Jakopič

ima svoje pisarnico v Gorici pod veliko cerkvijo (contrada del municipio), hiš. številka 42 v I. nadstropji.

Listnica uredništva. G. J. Č. v L.: fas. smo že zdavno poslali; g. dop. iz K. Kob.: prosimo, prevdarite dobro s prijatli to, kar smo pojasnili in katera pot je boljša; ostanemo pa pri obljubi. Imena darov. za n. zv. na s. G. moramo zarad prost. odložiti.